

Un recull de fotografies fetes pes Dennis Hopper entre 1961 i 1969 serà exposat al Frontó Colom de Barcelona.

D. HOPPER

CULTURA

El mític actor i director visita Barcelona

Dennis Hopper, la 'road movie' d'un americà intranquil

La Universitat Pompeu Fabra ha convidat Dennis Hopper a fer la conferència inaugural dels seus Estudis de Comunicació Audiovisual. Una mostra dels seus treballs artístics i un cicle, a la Filmoteca, ens permetran conèixer més a fons la seva gran personalitat.

Es reuneixen un director i un productor en un bar de Los Angeles per reflexionar sobre el càsting del film de baix pressupost que preparen. Busquen un actor. El director exclama que el paper seria ideal per Dennis Hopper. "Hopper? Impossible –diu l'altre– és massa car!". (Es tracta d'una escena de *Gente de Sunset Boulevard*, film produït i interpretat per Robert De Niro que gira al voltant de les dificultats de la producció independent als Estats Units.)

Retenim, però, el detall de la referència a Hopper. Una referència entranyable i plena d'admiració que ens dona una clau essencial per entendre al nostre personatge: Com és possible que un actor i director que ha baixat a tots els inferns sigui ara poc menys que una estrella?

Podríem respondre que és gràcies a la

tenacitat, però no ha estat Hopper un artista, ni molt menys, uniforme. Pel contrari la seva carrera és un deambular continu per totes les fronteres, feta d'aparicions i desaparicions tant o més significatives que moltes de les seves presències. El que és meravellós en Hopper és que tot i la seva extrema radicalitat personal –o potser gràcies a ella– ha pogut lligar el seu nom a alguns dels títols més emblemàtics del millor cine americà de les últimes dècades. Mireu si no. En els anys 50 intepreta el seu primer paper cinematogràfic a *Rebelde sin causa*, film de Nicholas Ray que esdevindria, gràcies a l'estrella de James Dean i al grup de joves desarrelats que la protagonitzaven, Hopper entre ells, paradigma de la rebel·lió juvenil. Ja en els seixanta, Dennis Hopper escriu, dirigeix i protagonitza un film cabdal com *Easy Rider*, obra que

significarà un punt i a part en la història de Hollywood, ja que va ser la primera pel·lícula independent que va obtenir un ressò comercial significatiu. I un film que crearia un gènere, la *road movie*, una de les poques estructures argumentals nascudes i desenvolupades pel cinema mateix. Deu anys més tard, culminant els 70, Hopper participa com a actor en un dels films més representatius del seu temps, *Apocalypse now*, fent de fotògraf bufonesc enmig de l'embogida parafèrnica cruel que orchestra Kurtz/Marlon Brando. Coppola va poder comprovar que Hopper era una troballa excepcional perquè era un actor que desprenia en la seva interpretació el seu propi passat, el seu inimitable itinerari per l'obscuritat. Així és que el va tornar a cridar per a un dels films mítics dels anys 80, *Rumble fish*, on Hopper interpretava el

pare dels nous rebels –Mat Dillon i Mickey Rourke–, hereus nihilistes d'una desesperança tan forta com la que ell havia mostrat trenta anys abans en el film de Ray. I culminant la dècada, Hopper va poder interpretar un paper essencial, el Frank Booth de *Blue Velvet*, apoteosi de la malignitat, un personatge que David Lynch va escriure pensant en ell i difícilment s'hauria conformat amb un altre actor per interpretar-lo.

OBLIDAR SHAKESPEARE

Els inicis com a actor de Dennis Hopper van ser passionals, compulsius. Traslladat des de molt jove de la granja de Dodge City on va néixer a la ciutat de San Diego, va fer les primeres passes interpretatives a la Jolla Playhouse, on interpretava Shakespeare amb tanta convicció que la directora de la companyia, Dorothy McGuire, va recomanar-lo per introduir-lo a Hollywood. La seva primera interpretació seria a la televisió, a la sèrie *Medic*, aparició que li valdria una nominació a l'Emmy. El pas per Hollywood va ser, però, traumàtic. El magnat de la Columbia, Harry Cohn, que arrossega la justa fama de ser l'ésser més menyspreable de la indústria babilònica, va rebre el nouvingut amb unes quantes idees clares: "Molt bé noi, amb unes quantes setmanes et farem oblidar tota aquesta merda que has après amb Shakespeare". I Hopper va tancar-li la porta als morros, en el que podia haver estat el seu començament i final de carrera cinematogràfica.

Però Nicholas Ray el va escollir pel seu film iniciàtic, *Rebelde sin causa*. Hopper tenia divuit anys i va signar el seu primer contracte amb la Warner. En el rodatge del film es produeix l'encontre amb James Dean del qual neix una amistat profunda, una comunió rebel trunca da abruptament quan Dean s'estavella amb el seu Porsche durant el rodatge de *Giant*, fet que va representar la culminació del seu calvari mític. La mort de Dean té un impacte terrible en Hopper.

Els problemes s'acumulen. Durant el rodatge de *From Hell to Texas* Hopper firma un enfrontament públic i notori amb el director Henry Hathaway que l'obliga a repetir més de quaranta vegades una mateixa presa, fins que l'actor es plega als designis del director. Aquesta rebel·lia professional és la pitjor carta de presentació que pot tenir a Hollywood un actor. Comença un ostracisme evident, que fa que Hopper decideixi tras-

lladar-se a Nova York, on segueix el curs de l'Actor's Studio. El contacte amb el Mètode acabarà de formar definitivament la seva trajectòria com actor: la tradició anglosaxona –Shakespeare– unida a la gestualitat interioritzada del Mètode de Stanislavski.

ELS SEIXANTA

Nova York provoca un encontre casual però decisiu en la vida de Hopper: Andy Warhol i el món càustic, frenètic, de l'avantguarda artística que es va gestant. Intervé breument en un film de Warhol i inicia una pràctica creativa que mantindrà al llarg de tota la dècada: la foto-

esquinçats... una iconografia que encara no és considerada matèria artística i que ell plasmarà amb una acurada i aparent espontaneïtat. El treball fotogràfic de Hopper incideix en la mateixa recerca plàstica que fan, contemporàniament a ell, artistes com Rosenquist o Mimi Rotella. La dècada ja ha triat el seu estil, el pop, i Hopper hi col·labora amb entusiasme.

Aquesta col·laboració es produirà en un camp més decisiu encara que el de la pràctica fotogràfica o, més eventualment, pictòrica i escultòrica. Traslladat de nou a Los Angeles, Hopper es convertirà en un important col·leccionista privat, en el principal promotor del pop

Dennis Hopper, a la dreta, rodant una pel·lícula a Nou Mèxic.

ARXIU

grafia. Amb una càmera a la mà, Hopper donarà una crònica documental de l'Amèrica convulsa que ell viu intensament. Retrata amb humor i elegància els artistes plàstics més importants del pop com Warhol, Rosenquist, Lichtenstein o Jasper Johns, amics tots ells, que passen a formar part d'una espècie de diari íntim, de crònica visual d'una època. Les fotografies que Dennis Hopper realitza durant aquests vuit anys –de 1961 a 1969– són un dels documents més preciosos de la crònica del seu temps. I no únicament pels retrats de pintors, de músics, d'actors, que passen per la seva vida, sinó també per col·laborar des de la fotografia en la fixació mítica d'una nova objectualitat. Hopper fotografia matrícules de cotxe, grafitis, gasolineres, cartells

en la costa Oest americana. Hollywood li havia entreobert de nou les seves portes de la mà, curiosament, del mateix director que li les havia tancades, Henry Hathaway. Com a bon tossut, el director havia sabut reconèixer el talent capficat en la rebel·lia de Hopper, i el va cridar per fer un dels papers de *Los hijos de Katie Elder*.

La casa de Hollywood que Hopper comparteix amb la seva dona Brooke Hayward –filla de Margaret Sullivan– es converteix en una espècie de santuari del pop. Hopper publica a *Vogue* una sèrie de fotografies de casa seva, amb les parets explotant de força expressiva i lluminosa. El reportatge *La casa d'amor de Denn Hopps* té un èxit inesperat i serveix per obrir el camí de la nova estètica

i, a més, per posar de moda el col·leccionisme entre els més aviat incultes moralitzadors de la Meca del cinema. Com expressava el pintor Ed Ruscha, Hopper va ser un dels primers col·leccionistes que va saber establir un pont entre Hollywood i l'art contemporani.

'EASY RIDER'

La dècada estava a punt d'acabar i Hopper guardava encara la seva arma decisiva, un film que hauria de convertir-se en material mític, en summa de les virtuts i mancances d'un temps irrepètiblle. *Easy rider* conté en la seva tosca visualitat tota la despreocupació per la narrativa que havia caracteritzat els films pop, però va saber crear un model narratiu, la *road movie*, que contenia la síntesi de la nova moral: la inexistència de la felicitat dins del confort de la llar, el sentit metafísic del viatge, la constatació d'una Amèrica esquinqada i la glorificació objectual —els actors no parlen, les motos ho fan per ells—. L'èxit del film va obrir la porta de Hollywood als productors independents i va consolidar un incipient *star-system* de nous rebels. Hopper va fer-se un lloc a Hollywood, amb un peu ficat en la indústria i l'altre en la llibertat salvatge. L'alcohol i les drogues passen a formar part de la vida quotidiana.

El pas de Dennis Hopper per Hollywood va ser traumàtic. D. HOPPER

guanya un premi al Festival de Venècia, no serà distribuït amb normalitat als Estats Units. L'estigma sobre Hopper no ha fet més que començar. Tota la llegenda li cau al damunt: pels estudis ja no és un geni que sap fer diners d'una marginalitat que ells no entenen, sinó que és un inepte que ha malgastat el seu crèdit. Hopper començarà una època d'ostracisme com a director: tardarà nou anys a tornar a dirigir.

Els setanta són durs, amb aparicions esporàdiques en films. Hopper sembla condemnat a la desaparició —física o simbòlica— com també s'esdevé amb els millors protagonistes de la dècada, que s'oblida amb inesperada

facilitat. El rescat arribarà gràcies a una sèrie de directors que pensen en ell per a interpretar personatges que proporcionen la cara obscura d'Amèrica, aquest regust tribal, neolític, que guarda la seva cara oculta. És Wim Wenders qui pensa en Hopper per a interpretar Tom Ripley en *El amigo americano*, film basat en la novel·la de Patricia Highsmith, on es produeix un reencontre emotiu amb un altre

gran supervivent del millor cinema americà: Nicholas Ray. Europa s'erigeix així en una espècie de terra d'exili per als grans creadors americans que, com Ray o Hopper, s'han vist desposseïts de la confiança de la seva indústria nacional. Europa és un reconeixement a la seva marginalitat, llaurat al calor de la nova sensibilitat que proporcionen les diferents *nouvelles vagues*. Després de Wenders és Francis Ford Coppola qui pensa en Hopper per a un paper secundari, però central, a *Apocalypse now*. Per qualsevol que vegi el documental rodat sobre el film, és evident que Coppola deixa que Hopper improvisi gran part del seu paper: Qui, millor que ell, coneix què és el cor de les tenebres?

Els vuitanta es presenten amb millor perspectiva i Hopper, una mica accidentalment, es troba amb una nova oportunitat de dirigir. Roda *Caído del cielo*, film que novament insisteix en una Amèrica decadent i que té bones crítiques a Cannes, tot i que no aconsegueix trencar la maleïda fama en el mercat americà. Però els vuitanta suposaran la seva aparició fulgurant en uns quants títols que haurien de caracteritzar el millor cinema americà de la dècada. És, curiosament, Bigas Luna, un enamorat del sinistre, qui contracta Hopper per interpretar el seu predicador en *Reborn*, un film influït tant per la llum d'Edward Hopper —el pintor— com per l'impacte personal de Dennis Hopper —l'actor—. Després de Bigas, Coppola tornarà a pensar en ell per al seu paper fet a mida en *Rumble fish* —una interpretació inoblidable— i Sam Peckinpah el farà participar a *Clave: Omega*. El triomf i el reconeixement definitiu arriben, però, amb *Blue velvet*, el film decisiu per a l'ascens i la glòria del Hopper actor. La seva composició d'un monstre humà (amb l'ajuda d'una única màscara, la d'oxigen) persisteix com un d'aquells moments màgics de la dècada dels vuitanta.

La cura de desintoxicació i la seva renovada atracció pels directors de càsting inauguren una nova etapa en la vida i obra de Hopper, en què fins i tot pot recuperar el seu ofici de director. Dirigeix la polèmica *Colors*, on retrata l'enfrontament tribal i nihilista de la nova joventut urbana, anunciant una violència incontenible que la realitat no faria més que confirmar. L'estètica de *Colors* —feta de marginació urbana, grafitis, de rap i de jazz— es retroba també en els impressionants quadres que Hopper realitza en aquesta època, obres amb tècnica mixta

Bad Heart es la foto que dona nom a l'exposició de Barcelona. D. HOPPER

na: Hopper encarna perfectament la mística de l'excés que l'època reclamava.

Malcriat pels grans estudis, la Universal li proposa realitzar un nou film per la quantitat d'un milió de dòlars, Hopper els gastarà fent *The Last Movie*, film que rodarà al Perú i que consagrarà la seva aura maleïda. Després d'un rodatge tempestuós, el film és menyspreat pels directius de la Universal i, malgrat que

Les fotografies de Hopper han recorregut les millors galeries del món.

D. HOPPER

que uneixen en forma de col·latge emulsions fotogràfiques de joves marginats i fragments murals cal·ligrafiats amb gestualitat, com si fossin grafitis compostos. El treball artístic de Hopper comença a ser reconegut arreu del món i les seves fotografies, primer, i, més tard, les seves pintures recorren les millors galeries.

Consolidada la seva presència com a actor, reclamat constantment per a encarnar personatges poderosos, grandiloqüents i irònics, Hopper afronta la dècada dels noranta amb una perspectiva professional immillorable. Ha guanyat crèdit com a director, malgrat una altra experiència tensa, que el porta a renegar del muntatge final de *Camino sin retorno*, film sobre el món de l'art que es negarà a signar per dissensions amb els productors. Però *Llavis ardents* i el seu últim film encara en fase de muntatge, *Chasers*, demostren que la seva via creativa continua oberta, amb una certa confiança per part de la indústria americana. És en aquest context que es planteja la realització d'una segona part d'*Easy rider*, una revisitació generacional l'anunci de la qual ha creat expectatives unànimes.

El gran mèrit de Hopper és haver arribat a aquesta condició reconeguda després d'un itinerari personal i professional difícilment repetible. Hopper és un supervivent i com a tal afronta amb distància irònica algunes de les facilitats de què ara pot disposar. Ens arriba a Barce-

Autobiografia

Vaig néixer en una granja de Dodge City, a Kansas, l'any 1936. Vaig seguir la llum canviant a l'horitzó. Vaig observar la pluja intensa caient sobre els bassals. Vaig agafar insectes als matins tot recollint fulles que posava en un pot de fruita de tapa reixada. Vaig jeure a la vora de la sèquia i vaig observar les recol·lectores que venien pel camí de terra. Eren d'Oklahoma. Em vaig preguntar on devien anar els trens. Vaig disparar una escopeta contra els corbs. Vaig lluitar amb les vaques amb una espasa de fusta. Vaig penjar cordes dels arbres i vaig fer de Tarzan. Vaig seguir els combats de Joe Louis per ràdio. Vaig donar menjar als pollastres, als porcs, a les vaques. Vaig nedar a la piscina que la meva mare gestionava a Dodge. Vaig mirar el sol amb un telescopi que tenia i em vaig quedar cec durant cinc dies. Vaig caçar insectes fugaços, espectacles fugaços, postes de sol, i vaig seguir petjades d'animals a la neu. Vaig tenir un estel. Vaig utilitzar el telescopi per a cremar el diari fent-hi forats. El sol brillava més que jo. Déu era arreu i jo estava desesperat. Vaig esnifar gasolina i vaig veure pallasos i follets als núvols. Vaig ser Errol Flynn i Abbot i Costello. Vaig patir una sobredosi de gasolina i vaig atacar el camió del meu pare amb un bat de beisbol, i en vaig trencar el parabrisa i els fars. Vaig menjar entrepans de ceba crua al Victory Garden. El meu pare va anar a la guerra. Vaig conduir una recol·lectora. Sobre el meu cavall d'escombra vaig anunciar als

lona, per iniciativa de la Universitat Pompeu Fabra, en el moment àlgid de la seva carrera i creant al seu voltant una palpable avidesa entre cinèfils de totes les generacions per a reconèixer públicament la coherència del seu treball. Perquè hi ha una unió intensa en la dispersa activitat de Hopper com a actor, director, fotògraf o pintor. Tot està unit per la coherència d'una fidelitat a una moral que després de l'exaltació ha esdevingut més reposada. Però aquest decantament vers una certa estabilitat no vol dir, en cap cas, que sigui plàcid. Perquè Hopper pot ser una estrella que es fa pagar, com reconeixien els simpàtics personatges de *Gente de Sunset Boulevard*, però no és en cap cas un conformista. És un americà inevitablement, decididament, intranquil.

Jordi Balló

corbs l'esclat de la guerra. Vaig ser Guillem Tell i Paul Revere. Vaig furgar caus de guineus al camp i vaig jugar a la guerra. Vaig jugar a frontó, vaig fumar cigarets, vaig beure cervesa, i vaig menjar més cebes. El meu avi i la meva àvia Davis van ser els meus millors amics. Vaig caminar pels rails de la via fèrria. Vaig trencar vidres amb un tirador. Vaig pescar silurs i carpes al riu. Em vaig preguntar com devien ser les muntanyes i els gratacels. Me'ls vaig imaginar en l'horitzó de Kansas. Als 13 anys en vaig veure els primers. Eren més petits del que havia imaginat. I també ho era l'oceà. Era igual que la línia de l'horitzó sobre el meu camp de blat. Em va decebre. Vaig tenir una ruta de repartiment de diaris. Els lliurava des de la meva bicicleta. Vaig recollir paper per a vendre. Vaig vendre ampolles buides de Coca-cola per a guanyar diners. Mai no vaig guanyar ni un cèntim fent fotos. Vaig començar a fer fotos als 18 anys. I ho vaig deixar estar als 31. No vaig cultivar les meves fotos. Són fetes amb imatges a plena llum natural Tri-X. Vaig signar un contracte amb la Warner Brothers als 18 anys. Vaig dirigir *Easy rider* als 31. Em vaig casar amb la Brooke als 25, vaig tenir una bona càmera i em vaig poder permetre de fer fotos i de revelar-les. Aquesta va ser l'única sortida creativa que vaig tenir en aquella època fins a *Easy Rider*. Mai més no vaig tornar a dur una càmera.

Dennis Hopper

31 de maig de 1986, Dallas, Texas